JAK SE U NÁS SČÍTALO.

(Dokumenty z Kopřivnice na Moravě.)

Při západním úpatí Červeného Kamene, nejkrajnější předhory Radhoštských Bezkyd, prostírá se Kopřivnice, do lońska tovární ves, nyní městys. Leží na místní dráze ze Studénky do Štramberka. Se Štramberkem téměř souvisí. Je to osada rozlehlá, největší prostor zabírá ovšem známá vagonka, která patří akciové společnosti; hlavním podílníkem jejím je Němec Gutmann. Nahoře a shora dolů jsou kopřivnické závody arci úplně německé. Dělnictvo v ohromné většině a ostatní obyvatelstvo kopřivnické — rolníci a živnostníci — jsou Češi. Ale továrna chce poněmčovati i je. K tomu konci postupuje krok za krokem zvolna, ale promyšleně dle stanoveného plánu, navrženého volksratem pro všecky podobné výboje.

Při sčítání šlo o to, aby Kopřivnice byla prohlášena za obec smíšenou, aby měla povinné úřadování oboujazyčné, obecní vyhlášky se vyvěšovaly česky a německy atd. Podle lex Perek je k tomu třeba pětiny obyvatelstva druhé národnosti. Obyvatelů napočteno nyní v Kopřivnici celkem 4068. — Skutečných Němců zaměstnávají závody okolo 500, nedostávající se počet ryzích germánů do pětiny obyvatelstva, tedy asi 350 až 400 duší, bylo třeba "získati" mezi Čechy . . . O ty duše svedla vagonka nepoctivý zápas. Budiž hned řečeno, že se úskok závodům Gutmannovým podařil. Nebude-li vyhověno stížnostem a námitkám proti německému teroru při sčítání a falšování, bude Kopřivnice obcí smíšenou. A stížnostem vyhověno asi nebude. Okresní hejtmanství novojické šlo, jako všude v takových případech okázale s Němci, hejtman, který se píše Zwierzina, nebude pro několik Čecháčků dělat najednou Zvěřinu. A nadarmo nefrčely v době sčítání mezi Kopřivnicí a Nov. Jičínem automobily závodní o překot . . . Podařilo se jim to nátlakem, přemlouváním, hrozbami a zápisem do archů bez vědomí dotyčných občanů. Poslední trik to vlastně vyhrál. Závody jsou pánem dělnických kasáren; všichni dělníci tam ubytovaní byli v kanceláři zapsáni s německou obcovací řečí bez ptaní . . .

Na Sylvestra svolala vagonka schůzi "Aller Beschaeftigen und Arbeiter" do továrního sálu jídelního. Hlavním řečníkem byl inž. Emil Riedel. Nemluvil mnoho a dlouho; cedil pouze do shromážděného, vlastně sehnaného a násilně přivedeného lidu takováto hesla: "Přiznejte obcovací řeč německou, ať ji znáte čili nic. Jste zaměstnáni v továrně, která vás živí, a jejíž kapitál je německý. — Přiznejte obcovací řeč německou, přes to můžete zůstati dobrými Čechy. Přiznejte obcovací řeč německou, jíte německý chléb a bude to pro vás lepší. Jinak běžte dělat české vagony, běžte natírat českými barvami české vozy." A tak to šlo do kolečka, než přešel k divokým útokům na českou obecní správu. Těmi útoky snažil se přesvědčiti české bojácnější, závislejší lidi, že musí se státi pro sčítací archy Němci, aby se české obci vedlo lépe. Logika německých nacionálů! Ještě důstojnější bylo arci vystupování zřízenců volksrátu potají, přímo při sčítání.

Velehorlivým sčítacím komisařem c. k. volksrátovým byl občan Feix. Počínal si, ovšem jen u lidí závislých a to byli všichni "jeho" sčítanci, velmi pašovsky. Na příklad:

Feix: Jakou máte obcovací řeč?

Dotazovaný dělník, Čech: To víte, pane Feix, německou, bo nechtěl, aby se to se mnú dopadlo tak jako s tým Volným.

Případ Volného je příkladný pro obě strany, pro Němce k hanbě, Čechům ke cti. Dělník Volný jako tvrdohlavější a uvědomělejší Čech byl zavolán do závodní kanceláře. "Jak jste se rozhodl s tou obcovací řečí?" zeptali se ho. Odpověděl: "Neumím německy a ni mluvit ani psát. Jsem Čech od narození a proto přiznám obcovací řeč českou." Mistr na to: "Takových lidí my v továrně nemůžeme potřebovat." Volný byl propuštěn a ještě jeden dělník, aby byl dán odstrašující příklad. Jinak závody dosud dělníků nevypovídaly. Jednak se bojí sensace, jednak nenajdou hned dobrých a přičinlivých dělníků v náhradu za Čechy. Už se to zde i ve Vítkovicích zkoušelo s dělníky německými z říše, s Poláky, s Maďary, ale zase vrátili se k Čechům. Ale že budou vypovídati později postupně, to leží v kopřivnickém ovzduší už teď. "Takových lidí" nemůže Gutmann potřebovat!

Feix (vracím se k načaté scéně): Jak pak vaše žena? Zavolejte mně ji.

Žena: I kde pak, moravsky! Jináč neumíme. Spustí: Na tak, panýmamá, vy téty mlufíte tóma německy?

Žena přijde. Feix ví, že německy nerozumí.

Ale Feix to "přeslechne" a pokračuje: Also, Ihr Hauptberufszweig. Ihre Beschaeftigung . . .? Ale odpověď žádná.

V dělníku to konečně zaklokotá, české svědomí se probudí, vstane lidská pýcha: Víte co, pane Feix, tohle je znásilňování lidí. Vy víte, že ani já ani žena tomu nerozumíme. Jsme Češi . . . A Feix jde. Ale řeč obcovací zůstala—deutsch. Se zaměstnavateli (povozníky a pod. ve službách závodů) dojednala továrna, že zapíší své rodiny a zřízence s obcovacím jazykem německým. Kde o tomto násilí zvěděl český sčítací komisař, zachránil snadno, co bylo českého. Zcela dle předpisů, neboť jest povinen ptáti se samostatných lidí sám. Jakmile vešel do dveří, hlásila už domácí paní — muž nebyl doma: "Alles deutsch!"

"To nevadí, jen mi sem račte poslat služku a čeledína." Přišli.

"Wie heissen Sie?" začal komisař.

Služka zrudne a nic.

"Wann sind Sie geboren?"

Služka vyhrkne:: 'Boehmisch!' a dá se do smíchu, s ní paní i komisař.

"Nu, když boehmisch, tak boehmisch" — a už to šlo po česku až do konce.

Dělníci jiné národnosti, hlavně Poláci a Maďaři udali obcovací řeč vesměs německou, bez rozpaků, bez nátlaku.

Dělnictvo, nutno ke cti jeho konstatovati, drželo se statečně. — Jen "werkmajstři" a partafiři podlehli. Ti jdou se závody ve všem všudy.

Takový příklad Volného a četných jiných se rozkřikl a posílil mnohé, hodně přispěla mohutná a vážná manifestační schůze, jíž účastnil se poslanec valašských měst prof. Masaryk. Dělnictvo české bylo připraveno, až na jednotlivé výjimky.

•

Trochu drobné sčítací komiky, většinou situační, z nedorozumění a naivní.

Nedávno přišlý učitel z jiného kraje je sčítacím komisařem. Přijde do stavení, "vyšetří" přednostu domácnosti, zapíše a ptá se: "Máte tu ještě někoho?" "Ano," — jednoho Valacha!" Komisař obrátí list; na čtvrté stránce, v soupise užitečných zvířat domácích udělá v příslušné rubrice (koně, druh valaši) kolmou čárku a milý Valach, dělník podnájemník, byl by zůstal v té rubrice, "nehledě k pohlaví a stáří," kdyby přednosta domácnosti nebyl hleděl do péra. —

"Kdy jste se narodila?" — "Jak byla ta velká pout na svatém Velehradě." Komisař je na rozpacích — tato ryze moravská chronologie je mu novinkou. Konečně se dohodnou, že to bylo snad v červenci 1863 — při tisíci památce cyrillometodějské.

"Kdy jste se narodil?" "V šedesátým, někdy v červnu, když pálí ty ohně!"

"Kdy jsem se narodila? Holečku, to já nenosím v hlavě, kdo pak si to má tento, pamatovat!"

V několika domácnostech si "obcovací řeč" vysvětlili způsobem zcela neobyčejným. A velmi byla žena pohoršena, že "ti páni vyzvídají baj takové věci!" Jeden občan dokonce pohrozil, že komisaře udá pro "nátlak při zjišťování obcovací řeči," ježto se dotazuje na rostlinná — tajemství.

K. H. Jehuda.

— **Uznáváte-li "Česko-Americký Venkov" za prospěšný časopis, doporučte ho svému sousedovi, hlaďte jej získati za odběratele.**

DÍK ÚSTŘEDNÍ MATICE ŠKOLSKÉ ZA MILION CENTŮ.

(Č. A. T. K.)

Ústřední Matice Školská v Praze zaslala kanceláři děkovný přípis za Milion centů, který jí v poslední den lońského roku byl doručen a který dne 15. června dodatečným darem bude ještě zvýšen o slušný obnos. Z listu toho vyjímáme:

"Ve dnech, kdy schází se všechno členstvo Ústřední Matice Školské k 30. řádné valné schůzi, vzpomínáme vzácného spolupracovnictví Vašeho při skvěle ukončené Jubilejní sbírce na dar 1,000,000 centů Čechů amerických. Zajisté jménem tisíců českého lidu v území zněmčeném i jich dítek můžeme co nejvroucněji poděkovati Vám, že umožněna byla **vzácná tato sbírka** americké naší větve, žijící za oceánem. **Byly to pravé sváteční chvíle, kdy šířila se bleskem po národě českém ve staré vlasti zpráva, že Čechové američtí odvedli pokladné Matiční milion centů** na památku 25. výročí první návštěvy ve staré vlasti. Že vynikající tato akce sbírková tak rychle a úspěšně provedena byla, jest především **zásluhou českého tisku amerického,** který všemožně se staral o to, aby ve všech vrstvách a spolcích sbírková akce našla ozvěnu. Poněvadž při vedení sbírky a jejím skvělém ukončení připadl Vám lví podíl práce, dovoltež, abychom jménem všech odborů a spolupracovníků Matičních ve staré vlasti vyslovili Vám za neunavně vedenou tuto akci nejvřelejší díky. Račte atd. — V Praze, dne 11. března 1911. Ústřední Matice Školská, Dr. Šámal, starostův náměstek; Dr. Dewetter, jednatel."

VÝSLEDEK DRAMATICKÉ SOUTĚŽE OCHOTNICKÉHO KROUŽKU "J. K. TYL."

(Č. A. T. K.)

Soutěže o dvě ceny na česko-americkou veselohru a obraz ze života, vypsané loni v únoru Ochotnickým Kroužkem 'Jos. Kaj. Tyl' v Town of Lake, súčastnily se čtyři práce. Pětičlenná porota (Otta R. Fuerst, red. "Denního Hlasatele", Jos. Jiří Král, red. "Spravedlnosti", F. Lhotský, člen "Ludvíkova Divadla", R. J. Pšenka, red. "Svornosti" a J. E. S. Vojan, ředitel Č. A. T. K.) vyloučila obě zaslané veselohry jakožto naprosto nevyhovující a k provozování nezpůsobilé a přijala do soutěže pouze zbývající dva obrazy ze života. Porota shodla se jednomyslně na tom, že obě tyto práce projevují pozoruhodnou vyspělost a nemohou se minouti na lidovém jevišti dobrým úspěchem. Žádná z nich není sice dokonalá a u obou bude třeba přepracovati různá místa za účelem zvýšení životnosti hry na scéně, žádná také není tak ryze česko-americká, aby se ostře zařezávala do našeho života a vynášela z něho charakteristickou výseč, ale obě cenami poctěné práce mají hojně dobrých míst a nejednou také výstižné česko-americké zbarvení. Z obou her **první cena** 50 dollarů přiřčena byla třemi hlasy hře pod názvem "**Oběti úpadku**" a **druhá cena** 25 dollarů přiřčena hře "**Za velkým cílem**". Autoři těch dvou her laskavě co nejdříve oznamtež svá jména tajemníkovi Kroužku (Mr. Jarda V. Burian, 1502 W. 18. Str., Chicago, Ill.), aby mohla býti sdělena česko-americké veřejnosti, jež s upřímným zájmem sledovala tuto soutěž.

Železniční katastrofa v Uhersku. — U obchodního soudu v Praze zažaloval obchodník A. Weigert železniční erár o zaplacení bolestného a náhradu útrat lékařských v obnosu 20,540 korun a ročního důchodu 4000 korun. Pan Weigert utrpěl o vánocích r. 1909 při katastrofě železniční v Uhersku těžké zranění. Při líčení konaném v úterý 28. února před senátem obchodního soudu, jemuž předsedal vrch. rada dr. Hlaváček, namítal zastupce finanční prokuratory fin. r. dr. Baumer, že jsou nároky uvedeného pana žalujícího příliš až přemrštěné vzhledem k tomu, že zranění nebylo tak vážné, jak žalující udává. Po výslechu soudních znalců lékařských a po důkazech došlo k smíru, dle něhož bude p. Weigertovi vyplaceno k vyrovnání všech nároků 12,000 korun.

GEORGE M. NATTINGER.

George M. Nattinger narodil se dne 27. října r. 1850. v Ottawa, Ill., kde jeho rodina po dlouhá léta bydlila a kde taky jako mladík nabyl svého vzdělání na vyšších městských školách. Rodina byla německého původu a přišla do Ameriky ve 20 létech posledního století. Když se stal pan Nattinger plnoletým, procestoval západ, hledaje své štěstí, a v Golden, Colo., obdržel své první zaměstnání v bankovním obchodu. Roku 1879. přišel do Omahy, kde vstoupil do hlavního úřadu U. P. dráhy a sice do oddělení auditora. Za několik málo roků potom, uznávaje výhodu výpomocných a stavebních spolků, a zvláště nutnost takového podniku v našem městě, v zimě, roku 1882—1883, předložil své myšlenky několika přátelům a výsledkem té porady bylo založení prvního stavebního a půjčovního spolku v Omaze a v celé Nebrasce, známého to nynějšího ústavu "The Omaha Loan & Building Association." Pan Nattinger byl tajemníkem a pokladníkem spolku a věnoval svoje nejlepší léta této práci. On byl prvním, který uznal výhodu vzájemné výpomoci ku nabytí domovů pro občanstvo v Omaze. Vzrůst pak všech podobných podniků v našem státu jest jen dalším důkazem schopností p. Nattingera. Rozmach z malého začátku k obrovskému ústavu, který dnes pracuje s miliony, a pak výhody, kterých se dostalo tisícům občanů omažských, ať už vkladatelům neb půjčovatelům, zajisté jeho památku v srdci občanstva pojistily, takže hned tak brzy z nich nevymizí. Roku 1893 byl zakladatelem Ligy místních spolků stavebních a půj-

čovních a byl též předsedou po dvě lhůty. Sám pak zastupoval i spolky státu Nebraska v Chicagu roku 1893 a jeho neunavné práci bylo co děkovat, že nejhlavnější zákony, řídící spolky toho druhu, v západních státech zákonodárnami přijaty byly, chránice v jednom pádu státní a místní spolky a pak i jednotlivce, kteří své úspory spolkům svěřili.

Jeho život byl plným práce. Byl všeobecně znám a vážen jako málokterý občan našeho města a měl štěstí, že viděl úplný výsledek své práce a myšlenky. Jeho zdraví bylo dobré a málo lidí bylo silnější postavy jak p. Nattinger. Poslední 2 roky, proti radě a výstraze svých přátel a lékařů, neunavnou prací podryl svou sílu, takže byl nucen hledati odpočinutí v jižní Californii. Po návratu však vložil se zase bezodkladně do práce, až poslední 3 měsíce musil se řízení obrovského ústavu vzdáti, vloživ je do mladších rukou. Sám už se do úřadovny nevrátil.

Zesnulý zanechal manželku, pí. H. Evu Nattingerovou, dceru Margaret a dvě sestry svobodné, které žijí na staré domovině v Ottawa, Illinois.

Pan Nattinger byl mužem vážným dobročinným a silného a spravedlivého charakteru. Ve všech případech a záležitostech života byl úplně spolehlivým. Pro svou schopnost, mírnost a laskavost získal si lásku svých přátel a obdiv všech těch, kteří s ním přišli kdy do styku. Náš národ se těšil zvláštní jeho náklonnosti a v jeho smrti litujeme ztráty věrného přítele českého lidu.

Na místo zemřelého byl řiditelí bankovního ústavu ustanoven věrný pomocník a chovance p. Nattingerův, p. W. R. Adair, jehož dlouholetá zkušenost a cvičení pod Nattingrem zajisté ústavu zaručují schopného nástupce. Upřímné a otevřené jeho jednání slibuje, že bude spravedlivým ochrancem úspor lidu a že nahradí nám aspoň v tom smyslu ztrátu, kterou jsme utrpěli smrtí jeho předchůdce.

Jos. P. Braun.

Na prodej! Laciné a úrodné pozemky. Na prodej!

Každý přičinlivý člověk, který vládne několika sty dollary, může pořídit farmařit. Zde postavíte stavby lacino, v létě můžete farmařit a po polní práci můžete jíti na výdělek, vydělat si na splátky a tak sobě zařizovati domov na stará léta a vymaniti své dítky z drápů monopolu, býti svým vlastním pánem nad sebou a majitelem výnosné farmy za pár roků. Pozemky leží nedaleko okresního města Phillips v "Nové Praze", československé to osadě, kde nyní žije mnoho krajanů. Hledí skvělé budoucnosti vstříc. — Ceny a popis krajiny zašleme zdarma. Úkaz a projížďka po našich pozemcích bezplatně. V pádu koupě slevíme na cestovném sem. 11tf

Píšte hned na: JOHN SCHAUER, zástupce B—T.
Česko-Americké Pozemkové a Půjčovní Společnosti.
PHILLIPS, PRICE CO., WISCONSIN.

BAILEY & MACH,
ZUBNÍ LÉKAŘI.
3. poschodí, Paxton Blk., Roh 16. a Farnam ulice
Tel. Douglas 1066. Ind. Phone A-1066.
OMAHA, NEB. 44tf
Nejlépe zařízená zubolékařská ordinace ve středozápadě. Nejmodernější pomůcky. Práce první třídy. Ceny mírné.

Frank Svoboda,
umělecký závod
POMNÍKOVÝ
11. a William ulice,
Omaha, Nebraska.
Jelikož jsem zakoupil nové místo na jižní 13. ulici a budu se toto jaro stěhovat, vyprodávám celý sklad pomníků na 11. ulici úplně pod cenu. Přijďte si vybrat, dokud zásoba stačí, neb mi pište. Telefon Douglas 3444.

Metz Bro's Brewing Co.
Nejstarší pivovar v Omaze.
TELEFON DOUGLAS 119
Vaří nejlepší pivo soudkové i lahvové na celém světě.

Váš Bell telefon
spojí Vás
s 25,000 telefony v Omaze
se 120,311 telefony v Nebrasce
s 5,000,000 telefony ve Spoj. Státech
Nebraska Telephone Co.

F. C. BLISS, prodavač hovězího dobytka. F. F. WELLMAN, prodavač vepřového dobytka.
Bliss & Wellman, komissionáři v dobytku.
Máme 20ti letou zkušenost v obchodu tomto. Za správnost ručíme. Naše rada bude vždy dána v zájmu zasílatele dobytka a nikdy v zájmu jatek. Posloužíme každému spravedlivě a ručíme, že krajané obdrží nejvyšší cenu tržní, týž den panující dle jakosti dobytka. Zvláštní pozornost věnujeme dotazům krajanů. 20tf
F. F. Wellman jest Čech a proto obraťte se na něho s plnou důvěrou.
BLISS & WELLMAN,
Room 254 New Exchange Bldg., Union Stock Yards, So. Omaha, Nebr.

JOSEPH BLISS & SON COMPANY,
komissionáři živým dobytkem.
230-232 New Exchange Bldg. SO. OMAHA, NEB
Telefon na vzdálenost (Long Distance) 300

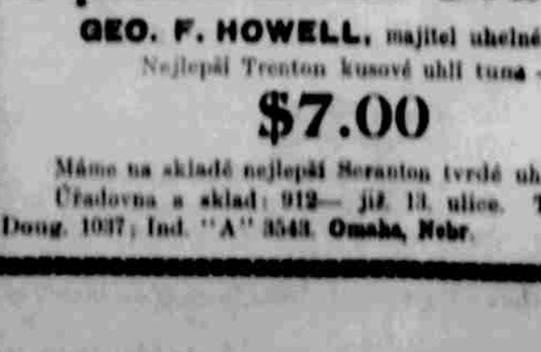

Rádi bychom si otevřili pozornost pěstitelů a handlířů s živým dobytkem na fakt, že firma J. Bliss & Son Co. je touže Blissovou firmou, která obchodovala již nejen s vámi, ale i vašimi otci po mnoho let a že sami od r. 1894 plně uspokojujeme každého, s kým obchodujeme, a tak získáváme si nejlepší pověst; řekněte svému agentu o seznam živého dobytka JOSEPH BLISS & SON CO. a kdykoli co pošlete, budete s obchodem spokojeni.
HARRY C. GARMAN, náš zaměstnanec od Dodge, mluví česky. 37tf

HUGO F. BILZ.
doručovatel Jettrova "GOLD TOP" lahvového piva
Telefon: Douglas 1542 .. Ind. A—1542
Objednejte sobě bednu tohoto věhlasného piva. Mám na skladě nejvýtečnější staré kořalky, stará vína, doutníky a likéry všeho druhu. Vše za nejnižší ceny.
Jetter's Brewing Co. pivo se čepuje.
Pamatujte sobě číslo 1324 Douglas Str., východo-severní roh. Úřadovna 117 již. 14. ul. 32-26
HUGO F. BILZ OMAHA, NEBRASKA.

Square Deal Coal Co.
GEO. F. HOWELL, majitel uhelného skladu
Nejlepší Trenton kusové uhlí tuna —
$7.00
Máme na skladě nejlepší Scranton tvrdé uhlí.
Úřadovna a sklad: 912— již. 13. ulice. Telefon: Bell, Doug. 1037; Ind. "A" 3543. Omaha, Nebr. 20tf